

Lengyel Zoltán Parlament café

Ez a neve annak a kávéháznak a Kossuth téren, ahol a zsidóság nemzeti kisebbségként való elismerésének ügyében gyűjtötték februárban az aláírásokat. A kezdeményezők által készített internetes oldalon találok meg az információt. Hetente kétszer két óra áll rendelkezésükre azoknak, akik csatlakozni szeretnének a kezdeményezéshez. A szervezők ülnek a kávézóban és várják az aláírókat. A továbblépéshez ezer aláírásra van szükség, de az országgyűlési választások előtt egy hónappal már nem lehet aláírásokat gyűjteni. A gyűjtés júniusban folytatódhat és július elején fejeződik be véglegesen. Kíváncsi voltam, hogyan zajlik az aláírás-gyűjtési akció és arra, kik és hogyan szervezik, kik mennek el aláírni és főleg, mint mindig: miért.

Kutatni persze nem kell sokat, rengeteg lap ír a témáról, nyilatkozatok és cikkek minden irányban. Vélemények sokasága, fórumok, elemzések a háttér és a történelem tükrében, viták és publicisztikák, mindenki ír, állást foglalni és véleményt kialakítani próbál. Mindent elolvasni képtelenség, az embernek zúgni kezd a feje a sok mondanivalótól és stílustól. De végül mit is kellene gondolni?

Gyanútlanul lépek be a kávézóba, érdeklődöm, merre van az aláírásgyűjtés. Azt írták a weben, belső terem, de valahogyan azt hittem, ez különtermet jelent. A felszolgálók persze nem tudnak semmiről. Vagy nem szeretnének tudni, ha lehet. Végül persze tudnak, kicsit félhivatalosan. De azért nem esnek a nyakamba, hogy bekísérjenek. Közönyfeleség. „Ja igen, az aláírásgyűjtés, a zsidó... Ott vannak hátul, de ma még nem láttam őket.” Jól kezdődik.

Az aktivisták leghátul ülnek. Úgy tűnik, hogy a kávézóba különben tárgyalni jönnek az emberek, mindenféle figurák ülnek dokumentumokkal, papírokkal és laptopokkal. Jó helynek tűnik ez tárgyalásra, megbeszélésre, vitára is, ha úgy alakul. Persze az aláírásgyűjtőket nem nehéz megtalálni. Legalább egy tábla figyelmeztethetne: „Aláírások gyűjtése a magyarországi zsidó nemzeti kisebbség törvényi elismertetése érdekében.” Vagy valami ilyesmi. A belső terem egyébként házasságkötő teremként is szolgál, az aláírásgyűjtő asztal mögött az anyakönyvvezetői pult, felette a magyar címerrel. Sokan esküdtek már ezen a helyen. A szervezők elmondják, hogy a Bálint Zsidó Közösségi Házban nem kaptak lehetőséget a gyűjtés megszervezésére. Így hát itt ülnek, ebben a kávézóban. És várnak.

Miután bemutatkozom és elmondom, hogy riportot készülök írni, egy másodpercen belül kiderül, látványos ellentétek feszülnek. Ez nem nagy meglepe-

tés, és egy pillanatra úgy tűnik, jópofának hitt válasznak köszönhetően – arra a kérdésre, miszerint hová lesz az írás –, a gyűjtők valóban jobban örülnének annak, ha egy jobboldali konzervatív lapnak írnék, mint a *Múlt és Jövő* zsidó kulturális lap megrendelésére. Nem mindegy, hol jelenik meg? Meglepő. Vagy nem az. Hamar megkapom: „Az a lap nem közzölhet semmit, ellene van a kezdeményezésünknek.” Kiderül, a vélemények védelme minden oldalon nagy vehemenciával történik, finoman fogalmazva sem közelednek az álláspontok: a felek félelmetesen nem bírják egymást meggyőzni. Egy helyen azt írja egy megszólaló, hogy nincs miről vitázni, mindenki magyar: hiszen utálkoznak. Nem baj, a vita apró részleteiről nem minden aláíró tud. Ők aláírni jönnek és persze a követendő procedúrát sem ismerik mindannyian. Már a második ásványvizet rendelem, amikor a pontos jogi ügymenetet kezdik magyarázni a szervezők. Elvileg lehetséges lenne egy ősszel létrejövő önkormányzat, de nagyobb eséllyel kerülhet sor a nemzeti kisebbség elismerésére önkormányzat nélkül. De addig még sok mindennek kell összejönnie. Jogilag mindenestre a magyar zsidóság minden feltételnek megfelel. Van nyelve, kultúrája, és nem tegnap érkeztek Magyarországra. Az aktivisták határozottan állítják: létezik zsidó nép, nagyon is. Értzem, nem is ez a kérdés.

Teljes összpontosítással figyelem a szervezők beszélgetését a hatályos jogszabályokról és törvényi lehetőségekről. Néha kisebb vita alakul ki köztük az értelmezésről. Mindenképpen új képviselőre van szükség a zsidó ügyekben, mert a MAZSIHISZ, a Magyar Zsidó Hitközségek Szövetsége a vallásos zsidóságot képviseli, a vallásosokat tekinti zsidónak, és a magukat „kulturálisan” zsidónak vallóknak nincsen valódi szervezetük. „Még felnő egy-két nemzedék, és a zsidóság zöme teljesen asszimilálódik. Ezzel együtt elvész hagyományja, kultúrája és nyelve. Ezt a folyamatot kívánjuk megállítani a zsidó nemzeti kisebbség bejegyeztetésével, majd pedig szervezeteinek és demokratikus képviselőitének kiépítésével” – írják a neten. Azt mondják, nincsen más lehetőség, mint a kisebbségi önkormányzat. „Ez egy másik út. Élünk a lehetőséggel, mivel nem tudunk jobbat.” És a jelenlegi magyar demokrácia lehetőséget ad erre. A törvény persze nem választja meg a kérdést rendesen, egyszerűbben szólva rossz. Ha akarná, egy szélsőjobboldali például gond nélkül besétálhatna és aláírhatna, majd amennyiben elismerik a kisebbséget, és létrejön az önkormányzat, felvetethetné magát a kisebbségi névjegyzékbe, és elmehetne szavaz-

ni a saját zsidó kisebbségi önkormányzati képviselőjére. Az identitás indoklásáról nem szükséges nyilatkozni. Persze ez neki is sok lenne. Az állam pedig automatikus támogatást ad a hivatalos kisebbségnek. Persze az ezer aláíró nem részese közvetlenül a támogatásból, csak a szervezők a szervezéshez kapnak támogatást. De a sokat hallott etno-biznisz olcsó vádnak tűnik, hiszen ma már van ennél jobb üzlet is, még csak aláírásokat sem kell hozzá gyűjteni. A hun kisebbség kérelmét például az országgyűlés elutasította, kimondva, hogy ilyen nép nem létezik egy ideje. Azért kicsit javítottak már a jogszabályon: az Etnikai és Kisebbségi Hivatal szerint a képviselőnek „valamilyen módon” igazolnia kell majd kötődését a kisebbséghez, a kérelmet pedig az MTA is véleményezni fogja a jövőben. Az Akadémia pedig azt vizsgálja majd, hogy a magyar zsidóság kultúrája és hagyományai alapján megkülönböztethető-e a társadalom többi részétől.

A gyűjtők állítják: a zsidó képviselőben nem történt rendszerváltás. Voltak próbálkozások, zsidó kulturális egyesületek és szerveződések, de ezek nem jöttek be, nem képviseltek eléggé és nem vették át a MAZSIHISZ szerepét, amely a források elosztója, melynek kapcsolata a magyar állammal be van betonozva. A gyűjtők tudják: a kezdeményezés a hivatalos zsidó képviselő akaratával szemben zajlik. Ráadásul ez utóbbiak ellen-aláírásgyűjtést is kívántak szervezni a kávézós aláírásgyűjtés ellen. A helyzet fokozódik.

Körülnézek: nincsenek kigyózó sorok, nincsenek aláírásra várakozó tömegek a sörpultnál. Igaz, nehéz az embereket elérni, nincsenek óriásplakátok, nincsenek apparátusok, nincsenek támogatások, csak az aláírók támogatnak, azok is csak aláírással legtöbbször. Nyilván a vidékieket még nehezebb elérni, ha vannak még ott, de azért a neten lehet jelentkezni. A gyűjtést olyanok szervezik, akik úgy gondolják: itt az idő, ez fontos ügy most. Mégis, az egyik szervező

azonnal jelzi: nem járul hozzá a neve közléséhez, nem akar problémát a feleségével. Az újságok is mind „néhány magánszemély kezdeményezéséről” írnak. Így persze nehéz. Magánszemélyként. Ráadásul aligha könnyű megállapítani, hány embert is kellene elérni. A MAZSIHISZ nagyjából tízezer főt képvisel, de a magyar zsidóság az eleve nehézkesen megítélhető és ritka kutatások szerint százezres nagyságrendű. Talán létezik egy szélesnek mondható réteg, melynek nincsen megfelelő megjelenítése. Az aláírásgyűjtők szerint biztosan van ilyen réteg. Arról beszélgetünk, hogy mit gondolhatnak ezek az emberek, mit szeretnének, milyen identitást vallanak. „Ahány zsidó, annyi identitás. Senki sem döntheti el egy személyben, kinek milyen az identitása” – szól közbe az egyik szervező neje, aki időközben befut a kávézóba. Ezt tiszteletben kell tartani. Mindenki döntse el maga, ha akarja, mi a véleménye az asszimilációról, a zsidóságról. A szervezők sem értenek egyet azonban mindenben a kérdést illetően. Viszont – mint megtudom – „a kisebbségi törvény nem kíván reprezentatív többséget”, elég számszerűen ezer aláíró ahhoz, hogy az országgyűlés érdemben tárgyaljon a kérelemről. Egyáltalán, hogyan lehetne tudni, mi a pontos arány a zsidóság körében, ha azt sem tudjuk, mennyi zsidó él Magyarországon? Persze ha ezer helyett tízezeren toporognának a kávéház előtt, az más lenne kicsit. Néha egy jobb koncerten sincsen ennyi ember. Ez a demokrácia cinizmusa: elvileg a többség szándékai szerint mennek a dolgok, de ezer aláíró kizárólag önmagához képest reprezentatív, nem tudni, egyáltalán többséget képviselnek-e. Csak önmagukat, de talán ez is jelent valamit, ha vannak ennyien. Kiszámíthatatlan, mit szeretnének a többiek. Lehet, hogy nem akarják, hogy érdekelje őket az aláírásgyűjtés, vagy nem is tudnak róla, mert egyáltalán nem érdeklő őket a kérdés. Nem jut el az információ csak ahhoz, aki hagyja, hogy eljusson hozzá. Az is lehet, hogy még így is sokan olvassák a *Szombatot* vagy éppen a *Múlt és Jövőt*, és nem a liberálisokra szavaznak, nem ez alapján szerveződnek: egyszerre ugyanis többfelét is lehet gondolni. A szervezők a politikát szerencsére nem akarják belekeverni a dolgokba. Különbösen is, a politika már talán benne van. Szóval: ezer aláíró aláírása azt jelenti, minimum ezer ember határozottan a kisebbség ötlete mellett van. „Harcunk az asszimiláció ellen. Egyre nagyobb a tendencia, érezhetően elindult egy zsidó újjáéledés.” Az integráció fogalma lép az asszimiláció helyére. A zsidóság védelme, kultúrájának ápolása, szervezett körülmények között. Az asszimiláció eltünteti a zsidóságot. De szerintük az integráció nem elkülönülés, együttélés. Olyanokra számítanak, „akik egy modern, szekularizált, plurális társadalomban is őrizni kívánják a zsidóság értékeit”. Az aláírásgyűjtést ezért kezdeményezték. Hamarosan kiderül, a „nehéz körülmények ellenére” hányan kívánják ebben a formában őrizni a zsidóság értékeit.

Az egész olyan, mint egy klub. Az aktivisták azon tanakodnak, hogy ki kit ismer, hová lehetne az ívet szállítani, ki írná alá. Végül is ezer ember nem sok, össze lehet szedni őket, mindenkinek vannak ismerősei. Ortodox rabbik is aláírtak már, hiszen rájuk is igaz: magyar állampolgárok zsidó kisebbségi identitással. Kisebbségi identitás és „egyszerű” kettős identitás, kisebbségi képviseleti szándék nélkül. A kettő közötti különbségről próbálunk beszélgetni: magyar zsidóság és zsidó magyarság, ilyesmi. Asszimiláció és disszimiláció, ha jobban tetszik.

Végre betoppan valaki, egy középkorú férfi. „Itt vagyok és nem félek. A családomat kiírtották, nekem nincsen nagynéném, nagybácsim, keresztény nőt vettem el. De most azt mondtam neki, ez az én ügyem, ne szóljon bele.” Izraeli újságot olvas angolul az interneten, mert héberül nem tud. Az élete hozta úgy, hogy Magyarországon maradt és nem ment Izraelbe. Olyasmi ez, mint valami cionizmus a fotelben ülve, Izraelben való élet nélkül. Egy újfajta cionizmus, ebben maradunk. Végül is a kezdeményezés „minden öntudatos zsidóra” számít. Akik a kávézóban megjelennek, nem haboznak. Ha már idáig eljutottak, határozottan tudják: aláírni jöttek, nem újragondolni. „Képtelenség az asszimiláció, de sokan azért nem jönnek el, mert félnek. Félnak az összeírástól, a listáktól. Egyszer már volt ilyen. A kárpótlás idején is, a kilencvenes évek elején. Ha gyenge a zsidó, eltapossák” – mondja az aláíró úr. Auschwitz után sokan elhagyták vallásukat és ha lehetett, letagadták származásukat. Mások viszont éppen ezután döbbsentek rá: eddig nem foglalkoztak a zsidósággal, de végül pontosan ezért vitték el őket, mert a többiek szerint „mások” voltak. Éppen ezért erősödött meg bennük az identitás. A holokauszt kötőszó a beszélgetésekben, a fórumokon és cikkekben. Az aláíró otthon erről sokáig nem beszélt, nem volt téma. Kommunistának nevelték, de „valahogyan” mindig ismerte a gyökereit, „pedig nem volt róla szó külön”, és ma már foglalkozik az identitásával és most örül ennek a lehetőségnek. Mégsem lett vallásos, és zsidóságát sem a valláson keresztül fogja fel.

Néhány nap múlva találok egy lánnyal, aki görög. Meg magyar. Egyszerre. Mindkettő. Van kisebbségi képviselője, aki a görög ügyeket szervezi a kerületben, a görög ünnepeket például. Mindannyian magyar állampolgárok. Görögországba nem mennek vissza, görögül nem tudnak ugyanis, nem ismernek ott senkit. Mennyire egyszerű helyzetnek tűnik. Persze a lány szülei jobban örülnének egy görög férjnek. Tovább: ma még a kínaiakat nem lehet kisebbségként elismerni, mert a törvény száz év magyarországi őshonosságot ír elő. Majd később. „A zsidók azonban nagyobb halmzat jelentenek.” Ezért is fontosabb a kezdeményezőket mint „a megfélemlő képviselőt”. Ja, és persze nem minden görög van rajta a kisebbségi névjegyzéken. Van, akit nem érdekel az egész, mégis görög.

A következő délutáni aláíráskor alkalmam volt beszélgetni egy idősebb férfival is, aki az olimpiák idején magyar győzelemkor könnyezik, és az izraeli zászló nem jelent számára semmit. Ő is aláírt. Ismerőseim tudott az aláírásgyűjtésről, de úgy vettem észre, már ismerte az aktivistákat. Mégis, háttere és motivációi kísértetiesen hasonlítottak az első általam megismert aláíró által elmondottakra.

Véletlenszerű látogatásaim után lassan összegezni kezdtem. Összesen három ásványvizet és egy kávéfogyasztottam azon a két délutánon. A szervezőkön kívül pedig kettő aláíróval találkoztam és beszélgettem.

Aztán az utolsó szeánsz után újra meglátogattam a helyszínt. Fotót szerettem volna készíteni az üres asztalról, ahol üldögéltünk és beszélgettünk. Az üres asztalról, így jelezve, hogy nem konkrét személyekről és ellentétekről szerettem volna beszámolni, hanem a magyar vagy magyarországi zsidóság mostani történelmében megjelenő eseményekről. Igen, a kérdés bonyolult mivoltának szerettem volna tiszteletet adni a képpel. Ahogy az illem megkívánja tehát, jeleztem a pincérnőnek, hogy csinálnék egy képet hátul, az asztalnál, ha nem gond. A pincérnő azt mondta, ő nem adhat rá engedélyt, csak a főnök. „De ő most nincs itt”, és nem adhatja meg a mobilszámát. Remek, gondoltam, de azért sikerült rábírnai a pincérnőre arra, hogy megcsinálhassam a képet és utólag kérjek rá engedélyt a főnöktől majd e-mailben. Miután végeztem, kifelé mentem, szól a pincérnő. A főnök a vonalban. Elmagyarázom, miről van szó, mit keresek ott. A főnök azt mondja, most hall erről az egésze először, nem tudja, miről van szó. Hebegve habogva magyarázok, a gyűjtésről, nyugtatom, hogy ne aggódjon, nem tudom, mi lesz a riportommal. A meglepetéstől izgatottan rakom le a kagylót, jaj, mibe nyúltam. „Ezek szerint nem hívta fel az úr a főnököt” – mondja a pincérnő a szervezés részleteibe beavatva. Ezek szerint nem. Hátramegyek az irodákhoz, azon az ajtón, ahol az anyakönyvvezető szokott bejönni házasságkötéskor a terembe, a címer alatt. A terem bérlése több ezer forint egy órára, cégek, pártok, magánszemélyek bérlik általában. „Musszám nekik bejelenteni, másképp nem lehet kiadni” – mondja a titkárnő kislány.

Hívom az egyik aláírásgyűjtési főszervezőt: „Ha például a lakásom eladása miatt találkozom valakivel egy helyen, miért ne lehetne ezt egy kávézóban megbeszélni? Ez a mi ügyünk.” Úgy látszik, ez ilyen egyszerű. Beülünk egy sörözőbe, és megbeszéljük a kínai vagy a ruszin kisebbség ügyét. Közben kitöltjük az Országos Választási Bizottságtól kapott hivatalos űrlapokat, és hagyunk egy kis borraivalót a pincérnőnek. Végül soron ez a mi ügyünk, ruszin vagy kínai belügy, nem a köz ügye. A mi dolgunk, csak ránk tartozik. Aztán a gyűjtés és a szavazás végeredményét felrakjuk a netre, ha valakit érdekel. Hátha megszavazza a országgyűlés.

Szerintem a Demokrácia söröző jó lesz. És ott van identitás-koktél is, az üt nagyon.